

همایش مولانا و سلطان باهو

عظمی زرین نازبه*

کنفرانس بین‌المللی دو روزہ «مولانا جلال الدین بلخی و سلطان باهو، پیام‌آوران صلح و دوستی در جهان» در دانشگاه پنجاب لاهور، با حضور جمعی از مقامات علمی، استادان و رؤسای دانشگاه‌ها و وزیر آموزش استان پنجاب، دکتر محمدرضا نصیری (دبیر فرهنگستان زبان و ادب فارسی)، دکتر کریم نجفی‌برزگر (رئیس شبکه دانشگاه‌های مجازی جهان اسلام) و دکتر محمدرضا ناظری (سرکنسول ایران در لاهور) با حضور تعداد کثیری از دانشجویان دانشگاه در بیستم مارس ۲۰۲۰ میلادی برگزار شد.

در جلسه افتتاحیه، جناب آقای نیاز احمد اختر (ریاست محترم دانشگاه پنجاب)، دکتر محمدسلیم مظهر (قائم‌مقام رئیس دانشگاه)، صاحب‌زاده سلطان احمدعلی (نوه سلطان باهو و رئیس مسلم انستی تیوت)، دکتر اصغرعلی زیدی (رئیس دانشگاه جی سی لاهور)، دکتر طلعت نصیرپاشا (رئیس دانشگاه تربیت مدرس لاهور)، حنیف خان پتافی (وزیر آموزش استان پنجاب) و دکتر سلطان شاه (رئیس دانشکده جی سی یو)، هیئت‌رئیسه و سخنرانان نشست بودند.

* عضو هیئت علمی گروه زبان و ادبیات فارسی دانشگاه پنجاب لاهور، پاکستان.

جلسهٔ افتتاحیه با قرائت قرآن کریم آغاز شد. میزبانان کنگره، دکتر محمدسلیم مظهر و صاحب‌زاده سلطان احمدعلی، دربارهٔ عرفان و تصوف و خدمات عرفانی سرزمین شبه‌قاره و تأثیر اندیشه‌های مولانا بر سلطان باهو سخن گفتند. سخنرانان دیگر این نشست نیز، ضمن قدردانی از برگزارکنندگان این همایش بین‌المللی اظهار امیدواری کردند که در آینده نیز با تشکیل چنین نشست‌ها و همایش‌هایی در نشر اندیشه‌های عرفانی به‌ویژه در دانشگاه‌ها تلاش بیشتری شود. در این خصوص پیشنهاد شد در آیندهٔ نزدیک دانشگاه‌های جدیدی که تأسیس خواهند شد با اسم عرفا نام‌گذاری شوند تا مردم حداقل با نام عرفا آشنا شوند.

پس از مراسم افتتاحیه، مراسم تقدیم لوح ریاست فرهنگستان زبان و ادب فارسی، جناب آقای دکتر غلامعلی حدّادعادل، به استنادی که به عضویت افتخاری فرهنگستان زبان و ادب فارسی انتخاب شده بودند با حضور رؤسای دانشگاه‌ها، وزرا، و آقایان نصیری، نجفی‌برزگر و ناظری برگزار شد. در ابتدا و پیش از تقدیم لوح‌ها، دکتر محمدرضا نصیری دربارهٔ فضایل علمی و اخلاقی و خدمات پروفیسور دکتر اکرم شاه و پروفیسور دکتر سلیم مظهر بیاناتی ایراد کرد و اشاره نمود استنادی که از طرف فرهنگستان زبان و ادب فارسی جهت عضویت انتخاب شده‌اند از جمله استنادان بنام و طراز اول کشور دوست و برادر، پاکستان، هستند. ایشان با برشمردن دلایل انتخاب دو استاد نام‌برده، متن لوح عضویت افتخاری را، که به امضای ریاست محترم فرهنگستان بود، قرائت کرد:

فرهنگستان زبان و ادب فارسی جمهوری اسلامی ایران، برطبق مادهٔ شش اساسنامهٔ خود، با احترام به جایگاه رفیع جناب‌عالی در علم و ادب و فرهنگ و به نشانهٔ قدردانی از تلاش سودمندی که در گسترش و اعتلای زبان و ادبیات فارسی داشته‌اید، شما را به موجب رأی چهارصد و هفتاد و چهارمین جلسهٔ شورای فرهنگستان زبان و ادب فارسی مورخ ۹۸/۱۰/۲، به عضویت افتخاری خود برگزیده است.

دوام سلامت و توفیقتان را از خداوند متعال مسئلت می‌کنم.

غلامعلی حدّادعادل

رئیس فرهنگستان زبان و ادب فارسی

سپس آقای دکتر ناظری درباره جایگاه فرهنگستان در جامعه علمی - فرهنگی و اهمیت انتخاب فردی به عضویت در فرهنگستان سخن گفتند و اشاره کردند انتخاب دو استاد برجسته از دانشگاه پنجاب کاری است بسیار احترام‌برانگیز و مایه مباهات برای دانشگاه پنجاب و نشانگر اینکه این استادان به آن مرتبه والای علمی رسیده‌اند که به عضویت فرهنگستان برگزیده شده‌اند. سپس رئیس دانشگاه پنجاب ضمن قدردانی از مسئولان برگزارکننده همایش و توجه استادان به مسائل عرفانی و همبستگی و اندیشه‌های مولانا جلال‌الدین بلخی و سلطان باهو، از توجه فرهنگستان زبان و ادب فارسی به استادان صاحب علم دانشگاه پنجاب قدردانی کرد.

بعد از افتتاحیه، جلسه اول به ریاست دکتر خواجه محمد زکریا (رئیس اسبق دانشکده خاورشناسی) برگزار شد. سید عزیزالله شاه (پژوهشگر مسلم انستی تیوت، دانشگاه تال بلوچستان)، پروفیسور فیصل جمعه (دانشگاه ثمل^۱ اسلام‌آباد پاکستان)، خانم دکتر شگفته یاسین عباسی (دانشگاه کراچی پاکستان)، دکتر عمیر محمود صدیقی (رئیس گروه زبان و ادبیات فارسی دانشگاه جی سی لاهور)، دکتر محمد اقبال شاهد (استاد دانشگاه جی. سی. یو، لاهور)، دکتر راشد قاضی (استاد زبان و ادبیات اردو در دانشگاه غازی پاکستان)، دکتر محمدرضا نصیری (دبیر فرهنگستان زبان و ادب فارسی و استاد دانشگاه پیام‌نور ایران)، مقاله‌های خود را در سمینار ارائه دادند. از مجموعه سخنرانی‌های استادان چنین استنباط می‌شد که به‌کارگیری افکار عرفانی مولانا جلال‌الدین و سلطان باهو، می‌تواند نسل آینده را به سمت صراط مستقیم و انسان‌شناسی الهی سوق بدهد. دکتر نصیری نیز درباره چاپ سوم مثنوی معنوی، که اخیراً به تصحیح استاد دکتر محمدعلی موحد از طرف فرهنگستان به چاپ رسیده، صحبت کردند و اظهار داشتند بعد از تصحیح مثنوی معنوی توسط نیکلسون تصحیح استاد موحد بهترین و مستندترین تصحیحی است که در ایران به سرانجام رسیده است. دکتر نصیری ضمن برشمردن مزایای تصحیح استاد موحد نسبت به تصحیح نیکلسون اعلام داشتند در حال حاضر این استاد بزرگوار مشغول نگارش تفسیر مثنوی هستند که امید است در آینده نزدیک در اختیار علاقه‌مندان قرار گیرد. سپس از چاپ سوم مثنوی معنوی رونمایی شد.

در نشست بعدی روز اول که به ریاست دکتر محمدشاهد منیر (رئیس دانشگاه جهنگ)، تشکیل شد، دکتر محمد ناصر (رئیس گروه زبان و ادبیات فارسی دانشکده خاورشناسی دانشگاه پنجاب لاهور پاکستان)، دکتر محمد سفیر (رئیس گروه فارسی نمل)، دکتر زاهد منیر عامر (رئیس گروه زبان و ادب اردوی دانشگاه پنجاب لاهور پاکستان)، دکتر سیله رحمان (رئیس گروه پنجابی، دانشگاه پنجاب)، منظور احمدخان معروف به ایم ای خان از لندن (مترجم کتب سلطان باهو از اردو به انگلیسی) و خانم دکتر انجم حمید (رئیس اداره فروغ ادب اردو)، مقالات خودشان را ارائه دادند. نکته مورد نظر سخنرانان پیام صلح و امنیت بود و اینکه خلائئ را که در بین کشورهای غربی و اسلامی ایجاد شده است می‌توان با تعلیمات عرفانی پر کرد. در کل به این موضوع توجه داشتند که اگر می‌خواهیم روابط کشورهای دنیا با هم خوب و مستحکم بشود، فرهنگ نقش مهمی ایفا خواهد کرد و همین روش صوفیان و عرفا بود که به وسیله پیام صلح و دوستی و آشتی، اسلام را در سراسر دنیا نشر کرد. کار اولیای الهی همین است که نه فقط مسلمانان بلکه انسان‌ها را با خدا مأنوس نموده زمینه وصل آنها را به خالق هستی فراهم می‌آوردند؛ چنان که سلطان باهو می‌گوید: «انسان انیس حق شو خود را به حق رسان».

با رابطه انسان با خالق کائنات یک جامعه امن به وجود می‌آید. وجود کشور پاکستان هم نتیجه این اندیشه و تأثیر افکار صوفیانه بوده و برگزاری چنین کنفرانس‌ها و نشر و اشاعه تعلیمات عرفا روزبه‌روز جایگاه پاکستان را بالا می‌برد و بنیادهای عرفانی این کشور را مستحکم‌تر می‌کند.

در پایان نشست روز اول کنفرانس «برگزاری محفل سماع» در «ایوان اقبال» بود. در این محفل اشعار مولانا جلال‌الدین و سلطان باهو با موسیقی سنتی خوانده شد.

روز دوم ۲۱ مارس ۲۰۲۰م، سومین نشست کنفرانس برگزار شد. ریاست این نشست به عهده دکتر نوشادعلی خان (رئیس دانشگاه اسلامی پیشاور پاکستان) بود. دکتر محمد عثمان (رئیس سودان کمیته پاکستان)، دکتر فلجه زهره کاظمی (رئیس گروه فارسی دانشگاه بانوان لاهور پاکستان)، خالق داد ملک (رئیس بخش عربی دانشگاه پنجاب)، پروفیسور اعجاز حسن خان (رئیس دانشکده داروشناسی نارت‌وست^۱)، و خانم رابعه کیانی

1. Northwest School of Medicine.

از دانشگاه ملی زبان‌های نوین اسلام‌آباد پاکستان)، مطالب ارزشمندی را در موضوع جلسه ارائه دادند. میهمان ویژه این نشست عبدالرحمان محمود بود.

ریاست چهارمین نشست ادبی کنفرانس، که روز دوم برگزار شد، با پروفسور دکتر منصور اکبر کندی (رئیس دانشگاه خواجه بهاءالدین دانشگاه ملتان) بود. استادان و محققان صاحب‌نامی که مقاله‌های خودشان را در این نشست ارائه دادند عبارت بودند از دکتر نجفی، ندیم بهابیه (شاعر معروف اردو، از دانشگاه آزاد جامو و کشمیر)، پروفسور دکتر محمد محمود عباسی، پژوهشگر و نویسنده محترم آقای زیدی ای. اعوان، پروفسور دکتر پیرمکور کوسکی از پولیند، پروفسور دکتر فخرالحق نوری (رئیس اسبق دانشکده خاورشناسی) و از گروه اسلامیت دانشگاه پنجاب دکتر سعید احمد سعیدی.

دکتر نجفی به اندیشه‌های عرفانی مولانا و سلطان باهو اشاره کردند و گفتند:

مولانا جلال‌الدین محمد بلخی معروف به ملای روم از عرفای بزرگ اسلامی است که نه تنها در کشورهای اسلامی بلکه در جهان به‌عنوان پیام‌آور بشردوستی و هم‌زیستی و صلح و آشتی اشتهار یافته است. تأثیرگذاری اشعار مولانا بر عرفا و شخصیت‌های مسلمان و غیرمسلمان در سرزمین‌های مختلف، به‌ویژه در شبه‌قاره هند، عشق به خدا را در زندگی بشریت تا عصر حاضر تبلور بخشیده است؛ به طوری که همه سرزمین‌ها پیام او را رشته همزیستی مسالمت‌آمیز و عشق به خدا و توجه به وحدت و معنویت تلقی نموده‌اند.

از سلطان باهو آثار ارزشمندی در معرفی اندیشه‌های اسلامی و عرفانی منتشر گردیده که یکی از آثار ارزشمند او کتاب امیر الکونین حضرت امیرالمؤمنین علی^(ع) می‌باشد. وی امیر مؤمنان را تبلور عشق به خدا و عرفان اسلامی دانسته و پیام او را سعادت در دنیا و آخرت تلقی نموده است. دکتر نجفی در خاتمه سخنان خود اشعاری از مولانا را، که او در آن خود را متعلق به همه بشریت معرفی کرده، قرائت نمود.

سخنرانان این نشست یادآور این نکته بودند که تعلیمات عرفا و صوفیان در سطوح مختلف، چه در مدرسه و چه در دانشگاه، باید به‌عنوان نصاب درسی مورد بهره‌برداری قرار گیرد؛ چه برای تشکیل یک جامعه شایسته نیاز به افراد شایسته است و این امر با پیروی از افکار و تعلیمات عرفا امکان‌پذیر خواهد بود.

تعدادی از مقامات و شخصیت‌های دینی و مذهبی پاکستان در اختتامیه کنفرانس شرکت

نمودند و در پایان جلسه صاحبزاده سلطان احمد علی از شرکت‌کنندگان و برگزارکنندگان همایش تشکر نمودند و سپس دکتر محمدسلیم مظهر، ضمن تشکر اظهار داشتند ما در ابتدا تصمیم داشتیم این کنفرانس یک روزه باشد؛ اما استقبال استادان و شخصیت‌های علمی و مقامات کشور به قدری زیاد بود که دو روزه برگزار شد و در آینده انشاءالله سه روزه برگزار خواهد شد. به قول سعدی:

نه حسنت آخری دارد نه سعدی را سخن پایان
بمیرد تشنه مستسقی و دریا همچنان باقی

